

การวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ¹

received 20 AUG 2024 revised 19 OCT 2024 accepted 24 OCT 2024

วรรณฉัตร ลิขิตมานนท์

อาจารย์ ดร.

ภาควิชาศิลปะไทย

คณะจิตรศิลป์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในกลุ่มพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนสถานในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ ที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ 2) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหาความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปปายะ” และ 3) เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคยในด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนา

ผลการวิจัยนำไปสู่การสังเคราะห์เป็นผลงานสร้างสรรค์ศิลปะเชิงทดลองจำนวน 2 ชุด คือ (1) ผลงานสร้างสรรค์ภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปปายะ” และ (2) ผลงานสร้างสรรค์สื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” การดำเนินงานวิจัยพบว่า แนวทางการศึกษาด้านกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็น “พื้นที่สัปปายะ” สร้างประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้ และสื่อสารแนวคิดทางพุทธศาสนา ผ่านผลงานศิลปะเชิงทดลอง เป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคยในด้านความคิด คติ ความเชื่อ ปรัชญาทางพุทธศาสนา การวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะเชิงทดลองเป็นความคิดริเริ่มบูรณาการด้านนวัตกรรมร่วมกันระหว่างทักษะด้านศิลปะแบบสื่อผสมร่วมกับเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ การใช้โปรแกรมตกแต่งภาพ หรือสร้างภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว เป็นต้น แนวทางการสร้างสรรค์เรื่องราวความสงบของพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็น “พื้นที่สัปปายะ” แบบร่วมสมัยในลักษณะนี้อาจช่วยกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้า และพัฒนาต่อยอดในวิชาการศิลปะต่อไป

คำสำคัญ: พื้นที่สัปปายะ, ศิลปะเชิงทดลอง, ศิลปะมีเดีย, ศิลปะสื่อผสม

¹บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัย เรื่อง “การวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ” ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากทุนพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2565

The Experimental Research in Creative Arts, Issues in The Study of Physical Environment in Buddhist Places That Reflect The Area of Sappaya²

Wannuchad Likitmarnon

D.F.A. Lecturer

Department of Thai Art,

Faculty of Fine Arts,

Chiang Mai University

Abstract

The experimental research in creative arts, issues in the study of physical environment in Buddhist places that reflect the area of Sappaya, objectives are 1) To study the physical environment in the Buddhist study area group, which is in Mae Rim District and Mae Taeng District, Chiang Mai Province, that contribute to a serene and conducive atmosphere for spiritual practice (Sappaya). 2) To analyze the findings to understand how these physical environments reflect the Buddhist concept of a “Suppaya” space and to explore the potential for creating idealized representations of such spaces. And 3) to utilize the research findings to produce experimental artworks that challenge conventional ways of learning about Buddhism and offer new perspectives on Buddhist thoughts, beliefs, and philosophy.

²This article is part of the research report entitled “ The experimental research in creative arts, issues in the study of physical environment in Buddhist places that reflect the area of Sappaya”. This research was supported by the CMU Junior Researcher Development Grant from Chiang Mai University in 2022.

The research resulted in two sets of experimental artworks: (1) an animated film titled “The Concept of Suppaya Space” and (2) a mixed media artwork titled “Ideal Space”. The research found that studying the physical aspects of Buddhist religious sites that reflect the concept of “Suppaya” space creates new experiences for learning and communicating Buddhist ideas through experimental art. This approach offers a unique experience compared to traditional learning about Buddhist thoughts, beliefs, and philosophy. Experimental artistic research is an innovative integration of mixed media art skills with technologies such as artificial intelligence, image editing software, and still and motion image creation. This contemporary approach to creating narratives about the tranquility of Buddhist religious sites that reflect the concept of “Suppaya” space may stimulate further research and development in the field of art.

Keywords: Sappaya Area, Experimental Art, Multimedia Art, Mixed Media

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด (COVID-19) ในประเทศไทยได้ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อชีวิตและเศรษฐกิจของประเทศ มาตรการของรัฐในการปิดประเทศส่งผลกระทบในด้านการค้าและการส่งออกสินค้า ผู้ประกอบการในภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว ธุรกิจปิดตัวจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดอัตราการว่างงานสูง และประชากรเกิดความตึงเครียดจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยนี้ ซึ่งนำไปสู่ความทุกข์ทรมานทางจิตใจ ความรู้สึกไม่มั่นใจกับอนาคตของตนเอง และขาดแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพที่เพิ่มแรงกดดันทางสังคม ปัญหาเศรษฐกิจที่มีความรุนแรงมากขึ้น นำไปสู่ความรู้สึกสิ้นหวังในหมู่ประชาชน เห็นได้ชัดจากการประท้วง และการแสดงความไม่พอใจผ่านช่องทางออนไลน์ ความหวังเพียงเล็กน้อยก็ย่อมสร้างกำลังใจให้ชีวิตดำเนินต่อไปได้ ซึ่งในช่วงเวลาแห่งความทุกข์ การระลึกถึงช่วงเวลาที่มีความสุขจะช่วยบรรเทาอารมณ์ได้เป็นอย่างดี การได้จินตนาการถึงความสุขเมื่อครั้งอดีตอาจช่วยบรรเทาความโหยหาในความสุขได้ส่วนหนึ่ง สิ่ง que เสริมสร้างความสุขอย่างยั่งยืนอาจเริ่มต้นจากภายในจิตใจตนเอง จิตใจที่เข้มแข็งเป็นส่วนสำคัญของการบรรเทาทุกข์ นำไปสู่การบำรุงสุขให้เกิดกำลังใจได้ในระดับหนึ่ง

ปัญหาด้านการวิจัยในเนื้อหาที่มุ่งแสวงหาพื้นที่ทางกายภาพที่สอดคล้องกับแนวทางพุทธศาสนาและเชื่อมโยงกับคนในสังคมท้องถิ่น เป็นประเด็นที่น่าสนใจและมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในยุคสมัยที่ผู้คนกำลังเผชิญกับปัญหาทางสังคม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการระบาดของโรคโควิด การตั้งโจทย์ในการวิจัย ได้มุ่งเน้นไปที่การค้นหาพื้นที่กายภาพที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับ “พื้นที่สัปปายะ” ในแนวทางพุทธศาสนา อาจเป็นพื้นที่ที่สามารถช่วยบรรเทาจิตใจของผู้คนให้เกิดการคลายทุกข์ได้ อีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญ คือ “ศิลปะ” ผลงานศิลปะที่เป็นสื่อกลางในการแสดงออกมีบทบาทสำคัญในการคลี่คลายอารมณ์จากความทุกข์ทางใจได้ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสื่อสารแนวความคิด แต่ละบุคคลสามารถจินตนาการและสร้างพื้นที่อุดมคติผ่านการตีความผลงานศิลปะ ซึ่งผลงานศิลปะที่มีเนื้อหาและเทคนิคการนำเสนอบางประเภท อาจจะสามารถช่วยเพิ่มโอกาสบรรเทาความทุกข์ทางอารมณ์ให้กับผู้รับชมได้ จึงปรารถนาจะนำแนวทางศิลปะปรับเข้าสู่กระบวนการวิจัยเพื่อสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง

แนวทางการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผ่านกระบวนการศึกษาพื้นที่ในพุทธศาสนสถาน หรือสถานที่ที่มีความหมายทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ของพุทธศาสนสถานในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การนำข้อมูลเหล่านี้มาพัฒนาเป็นผลงานศิลปะเชิงทดลองที่ใช้สื่อมัลติมีเดีย เช่น ภาพเคลื่อนไหว ภาพถ่าย และเทคนิคสื่อผสม อาจช่วยสร้างประสบการณ์ใหม่ในการเรียนรู้และการสื่อสารแนวคิดทางพุทธศาสนาได้ ศิลปะเป็นสื่อกลางที่สำคัญในการสื่อสารความคิดและความรู้สึกของผู้คน อีกทั้งยังสามารถสะท้อนถึงความเชื่อ จินตนาการ และประสบการณ์ของศิลปินได้อย่างลึกซึ้ง การบูรณาการศิลปะและพุทธศาสนาเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเพิ่มอรรถรสผลงานการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะอาจสะท้อนมุมมองให้ผู้รับชมได้พิจารณาและเรียนรู้บริบทของพื้นที่ทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับความเชื่อของคนในท้องถิ่น

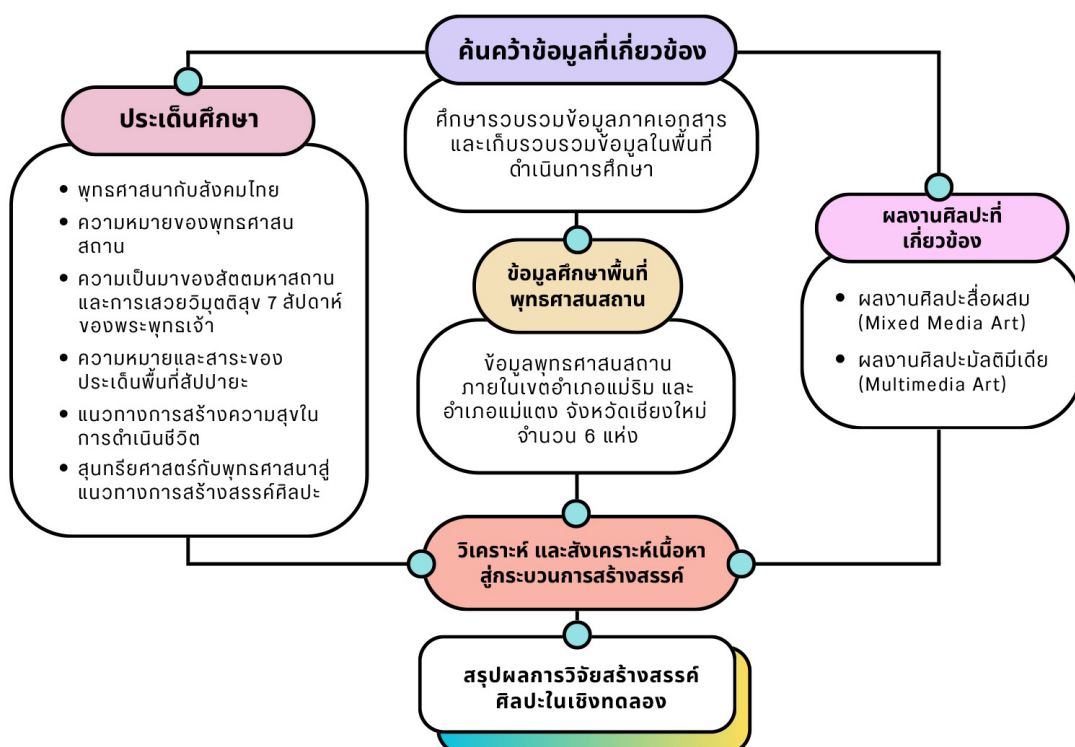
ทั้งนี้ การเผยแพร่ในลักษณะของผลงานศิลปะผ่านกระบวนการวิจัยในวงการศึกษาการศิลปะนั้น จะเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงการศิลปะและวิชาการ อีกทั้งยังอาจช่วยสนับสนุนให้เกิดการค้นคว้าและพัฒนาต่อยอดในทางวิชาการศิลปะต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในกลุ่มพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนสถานในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ
2. เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลหาความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปปายะ”
3. เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคยด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปะที่เชื่อมโยงกับแนวทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับบริบทสังคมและท้องถิ่น ซึ่งเป็นแนวทางที่มีความสำคัญ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเชิงทดลองด้วยวิธีบูรณาการเนื้อหาที่มีความต่างกันจากประเด็นทั่วไปเข้ากับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความเป็นร่วมสมัย มุ่งเป้าเพื่อแสวงหาแนวทางเพิ่มศักยภาพการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นสื่อกลางในการสนับสนุนให้เกิดประเด็นขบคิดจากเนื้อหาของผลงานศิลปะเชิงทดลอง และส่งเสริมประสบการณ์ที่แตกต่าง รวมถึงผลสะท้อนกลับในการสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 9/8/2024

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบงานวิจัย

การวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ สอดคล้องกับวิธีการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ศิลปะ (Art Creative Research) ในแนวทางการวิจัยปฏิบัติสร้างสรรค์ (Practice-Based Research) และนำผลการวิเคราะห์มาเป็นแรงบันดาลใจเพื่อสังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ที่จะมุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคยด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนา

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงพื้นที่ในพุทธศาสนสถาน อำเภอแมริมและอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณญวิเวก วัดป่าอาจารย์ตื้อ วัดป่าหมูใหม่ วัดป่านาบุญ วัดดอยพระเจ้าตนหลวง และวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง เนื่องจากเป็นพื้นที่พุทธศาสนสถานสำคัญที่มีพระอริยสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และการแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งเป็นแนวทางที่ประชาชนให้ความสนใจในการเข้าไปปฏิบัติธรรมตามแนวทางพุทธศาสนาอยู่เป็นจำนวนมาก สอดคล้องเกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ในครั้งนี้ โดยข้อมูลจากสภาพแวดล้อมของพื้นที่จะเป็นแรงบันดาลใจสำคัญในการนำมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นผลงานศิลปะเชิงทดลอง

การศึกษาข้อมูลการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) การสัมภาษณ์โดยมีการกำหนดข้อคำถามในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาคำอธิบายความเป็นพื้นที่สัปปายะ และการสัมภาษณ์จากประเด็นคำถามทั่วไปเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ศึกษา เป็นต้น
2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ผู้วิจัยสังเกตสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสถานที่ทั้ง 6 แห่ง เพื่อประเมินภาพรวมเชิงภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ในบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น วัฒนธรรมวิถีการดำเนินชีวิต และความเชื่อของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งกระบวนการศึกษาและเก็บข้อมูล 2 ส่วนดังนี้

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม บันทึกผลที่ปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ ของพุทธศาสนสถานสำคัญด้วยภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว โดยเน้นที่บริเวณสำคัญ เช่น พื้นที่ในลักษณะอาคารปฏิบัติธรรม เรือนพนัก พื้นที่หลักในการใช้ปฏิบัติธรรม ลานเดินจงกรม เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากแหล่งข้อมูลประเภท หนังสือ วิจัย บทความวิชาการ บทความจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ รวมถึงผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้าจากสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ห้องสมุดคณะจิตรศิลป์และห้องสมุดคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นศึกษาใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างข้อสรุปจากการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารประเภทหนังสือ วิจัย บทความวิชาการ บทความจากแหล่งข้อมูล ออนไลน์ รวมถึงผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง และสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการบันทึกผลที่ปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ ของพุทธศาสนสถานที่สำคัญ โดยผู้วิจัย ใช้วิธีการจำแนกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อแสดงความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการหาความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปายะ”

แนวความคิดในการสร้างสรรค์

งานวิจัยสร้างสรรค์นี้นำเสนอพื้นที่ในอุดมคติ โดยผ่านสื่อกลางด้วยกระบวนการสังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะในเชิงทดลอง มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์สร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย ด้านความคิด คติ ความเชื่อ ปรัชญาทางพุทธศาสนา และแนวทางสร้างสรรค์ศิลปะอาจจะเป็นแนวทางสำคัญที่ ช่วยบรรเทาอารมณ์ความรู้สึกของรับชมผลงานโดยทั่วไป

ผลงานสร้างสรรค์ทั้งหมดประกอบไปด้วยผลงานจำนวน 2 ชุดย่อย ดังนี้

1. ผลงานภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ” มีลักษณะการนำเสนอเป็นภาพเคลื่อนไหวที่ผ่านกระบวนการ สร้างสรรค์ ซึ่งนำเอาภาพเคลื่อนไหวที่ได้จากการบันทึกภาพในขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูลพุทธศาสนสถานภายในเขต อำเภอแม่ริม อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนภาพด้วยเอฟเฟกต์ภาพเคลื่อนไหว ในลักษณะต่าง ๆ เช่น เปลี่ยนสีของภาพ และตัดต่อภาพในการสร้างจังหวะให้สอดคล้องกับเสียงเอฟเฟกต์ รวมถึงการผนวกกับปัญญาประดิษฐ์ ประเภท AI Image Generator โดยมีรายละเอียดอุปกรณ์นำเสนอประกอบ ด้วย

- เครื่องฉายโปรเจกเตอร์สำหรับฉายภาพให้ปรากฏบนวัสดุรองรับ จำนวน 1 ชุด
- ภาพเคลื่อนไหวพื้นที่พุทธศาสนสถานสัปายะ จำนวน 3 ชุด
- คอมพิวเตอร์สำหรับควบคุมการเปิดฉายภาพเคลื่อนไหว จำนวน 1 เครื่อง

2. ผลงานสื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” ลักษณะการนำเสนอเป็นผลงานสองมิติที่นำเอาภาพถ่ายที่ได้จากการบันทึกภาพในขณะที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพุทธศาสนสถานภายในเขตอำเภอแมริม อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ โดยนำเอาเทคนิคถ่ายภาพ การปรับแต่งภาพ และเทคนิคทางด้านจิตรกรรม มาประกอบสร้างเข้าด้วยกันในลักษณะผลงานศิลปะแบบสื่อผสม จำนวน 10 ชิ้นผลงานย่อย รายละเอียดประกอบด้วย

- แผ่นอะคริลิกใส ความหนาประมาณ 2 มิลลิเมตร ตัดเป็นชิ้นย่อยขนาด 60 x 80 เซนติเมตร จำนวน 10 แผ่น
- ภาพถ่ายพิมพ์บนแผ่นฟิล์มใสเพื่อผนึกบนพื้นผิวอะคริลิกใส จำนวน 10 แผ่น
- แผ่นพีวีซี หรือแผ่นไม้รองพื้น ขนาดความหนาประมาณ 2 มิลลิเมตร พร้อมกรอบไม้ผนึกแผ่นอะคริลิกใส และแผ่นพีวีซี หรือแผ่นไม้รองพื้นให้ติดกันในลักษณะซ้อนชั้น

ขั้นตอนการศึกษาสู่การสังเคราะห์เป็นผลงานสร้างสรรค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลภาคเอกสาร

ข้อมูลภาคเอกสารมีประเด็นศึกษาและการวิเคราะห์สาระในการนำไปสนับสนุนการวิจัย เช่น ความเป็นมาของพุทธศาสนาและการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย เหตุผลที่คนไทยต้องศึกษาพระพุทธศาสนา ความหมายของพุทธศาสนสถาน ความหมายและสาระของประเด็นพื้นที่สัปปายะ อุดมคติในการดำเนินชีวิตตามแนวทางสู่ความสุข แนวทางการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต แนวทางจริยศาสตร์ในการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต และผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผลงานศิลปะสื่อผสม (Mixed Media Art) และผลงานศิลปะมัลติมีเดีย (Multimedia Art) รายละเอียดดังนี้

1.1 ความเป็นมาของพุทธศาสนาและการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทย

ความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ศาสนาพุทธนิกายมหายานของชาวจีน และพราหมณ์นั้นได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาจากชาวจีนอินเดีย ในช่วงยุคอาณาจักรสุโขทัยในช่วงประมาณปี พ.ศ. 1800 ถึงปี พ.ศ. 1890 เมื่อขอมและศาสนาพราหมณ์ได้เสื่อมอิทธิพลลง พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายมากขึ้น โดยอาณาจักรศรีวิชัยมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเผยแพร่พุทธศาสนานิกายมหายานในประเทศไทยเติบโตขึ้น ภายหลังเชื่อกันว่าพุทธศาสนานิกายมหายานที่มีอยู่ในประเทศไทยค่อย ๆ สูญหายไป ซึ่งถูกแทนที่ด้วยนิกายหินยานจากพระสงฆ์ชาวลังกา อดีตในสมัยพญาลิไทแห่งราชวงศ์พระร่วง พ่อขุนรามคำแหงได้อัญเชิญพระสงฆ์จากลังกามาจากเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อจัดตั้งองค์กรสงฆ์ทางภาคเหนือ ต่อมาพญาลิไทได้ส่งราชทูตไปขอพระเถระชาวลังกามาเป็นสังฆราชองค์แรกของสุโขทัย และได้จัดแบบแผนตามสังฆมณฑลตามแบบลังกา ซึ่งประกอบด้วยสองฝ่ายคือ ฝ่ายคามวาสีและอรัญวาสี ต่อมาในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงตั้งธรรมยุติกนิกายหรือคณะธรรมยุตขึ้น ปัจจุบันประเทศไทยจึงมีทั้งคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายและมหานิกาย (Burawat, 1994, p. 54-58) พระศาสนาพุทธในประเทศไทยมีความแตกต่างในวิถีความศรัทธาของแต่ละบุคคล เสมือนเป็นภาพสะท้อนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศ สังคมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกลุ่มคนที่หลากหลาย (Phra Paisal, 2003, p. 149)

เหตุการณ์ทั้งหมดเป็นที่มาของการเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย การพัฒนาสืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน การขับเคลื่อนทางวัฒนธรรม และการเติบโตของสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงในพุทธศาสนา สังคมที่มีความซับซ้อน และหลากหลายมากขึ้น ส่งผลให้ความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนามีความแตกต่างกัน

1.2 เหตุผลที่คนไทยต้องศึกษาพระพุทธรูปศาสนา

การพัฒนาชีวิตเป็นการทำจิตใจให้เจริญ ซึ่งคำว่า “พัฒนา” มักถูกเข้าใจผิดว่าหมายถึงความเจริญทางวัตถุหรือการศึกษาเท่านั้น โดยแท้จริงแล้วเป็นการทำให้จิตใจเจริญขึ้นด้วย จิตใจมีบทบาทสำคัญ สามารถสร้างผลลัพธ์ทั้งด้านบวกและด้านลบ เพราะฉะนั้นจึงสำคัญที่จะฝึกฝนจิตใจให้เจริญในทางที่ถูกต้อง (Buddhadasa Bhikkhu, 2001, p. 44) เหตุผลที่คนไทยต้องศึกษาพระพุทธรูปศาสนา เนื่องจากสังคมไทยมีผู้นับถือศาสนาพุทธอยู่เป็นจำนวนมาก แต่หลักศาสนายังไม่สามารถหล่อหลอมจิตใจให้เกิดความสงบ สุข และความปรองดองได้ การพัฒนาชีวิตตามหลักพุทธศาสนาและการส่งเสริมจริยธรรมที่สามารถให้ผลในด้านการปฏิบัติในหลายระดับส่งผลให้ผู้ปฏิบัติ นำความสุขมาสู่ตนเองและสังคมได้ ดังนั้นการศึกษาหรือเรียนรู้พระพุทธรูปศาสนาจึงมีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนานำความสุขมาสู่ตนเองและสังคมได้

1.3 ความหมายของพุทธศาสนสถาน

สมัยพุทธกาลไม่มีอาคารสถานสำหรับพระภิกษุสงฆ์อาศัยเป็นหลัก เนื่องจากอาจเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุโมกขธรรม ดังนั้นพระพุทธรูปกำหนดให้พระภิกษุอาศัยอยู่ใต้ร่มเงาของต้นไม้ที่เรียกว่า “รุกขมูลเสนาสนะ” เป็นหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ทุกรูป นอกจากการสืบทอดพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตามพระธรรมคำสอนและการฝึกวิปัสสนาเพื่อชำระจิตใจแล้ว พระภิกษุยังต้องออกไปเผยแผ่พระธรรมคำสอนให้คนทั่วไป เมื่อกษัตริย์แห่งนครราชคฤห์พระเจ้าพิมพิสารเลื่อมใสศรัทธาได้ให้การอุปถัมภ์เกื้อกูลถวาย “เวฬุวัน” หรือป่าต้นไผ่ให้เป็นที่พักของพระพุทธเจ้าและเหล่าพุทธสาวก จึงเกิดเป็นวัดแห่งแรกของพุทธศาสนาชื่อ “เวฬุวันาราม” ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญในการปฏิบัติพระพุทธรูปศาสนาและการเผยแผ่พระธรรมในสมัยนั้น คำว่า “วัด” อาจมีกำเนิดมาจากภาษาบาลีที่มาจากคำว่า “วะตะวะ” ซึ่งหมายถึงสถานที่สนทนาธรรม หรืออาจเป็นรูปแบบของคำว่า “วัตร” หรือ “วัดวา” ที่มีความหมายเกี่ยวกับการจำศีลหรือการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุ สำหรับคำว่า “อาราม” เดิมในสมัยพุทธกาลหมายถึงสถานที่สำหรับพุทธศาสนสถานในพระพุทธรูปศาสนา เมื่อมีการก่อสร้างอารามก็จะมีการใช้คำศัพท์ “เวฬุวัน” หมายถึงป่าต้นไผ่ที่เป็นที่พักของพระพุทธเจ้า โดยในประเทศไทยนั้น “วัด” มีบทบาทสำคัญด้านพุทธศาสนสถานที่สุดอดคล้องตามหลักธรรมของพระพุทธรูปศาสนา เป็นสถานที่เผยแผ่ช่วยเหลือคนในชุมชนเรียนรู้ และปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธรูปศาสนา แม้ว่าวัดเป็นสถานที่สำคัญสำหรับการปฏิบัติศาสนกิจ แต่บางครั้งก็มีผู้คนที่เข้ามาเพื่อทำบุญเพียงอย่างเดียว จึงไม่อาจเข้าใจหรือเห็นคุณค่าแท้จริงของพุทธศาสนสถานได้ (Jirathutsanakul, 2011, p. 10 - 11)

1.4 ความหมายและสาระของประเด็นพื้นที่สัปายะ

สิ่งแวดล้อมสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้ปฏิบัติธรรมในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี หรือเป็นสิ่งที่ช่วยให้เจริญสมาธิ ตั้งมั่นไม่เสื่อมถอย ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาชีวิตให้การปฏิบัติธรรมเป็นไปด้วยความสบาย ทั้งร่างกายและจิตใจ (Pramchit, 2019) โดยหลักสัปายะประกอบด้วย 7 สิ่งที่เหมาะสม ดังนี้ 1) อวาสสัปายะ คือสถานที่อยู่เหมาะสม 2) โคจรสัปายะ คือสถานที่แสวงหาอาหาร สถานที่บิณฑบาตที่เหมาะสม 3) ภัสสสัปายะ คือการสนทนาที่เหมาะสม 4) บุคคลสัปายะ คือบุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม 5) โภชนสัปายะ คือ อาหารที่เหมาะสม 6) อุตุสัปายะ คือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ฟ้า อากาศ และธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม และ (7) อิริยาปถสัปายะ คืออิริยาบถที่เหมาะสม (P.A. Payutto, 1989, p. 243 - 244)

สาระของสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในความหมายพื้นที่ที่เป็น “สัปายะ” นั้น จึงมีผลสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรมในการบำเพ็ญภาวนา และการพัฒนาด้านการเจริญสมาธิโดยรวม (Pramchit, 2019)

ความเข้าใจในเชิงความหมายของพื้นที่สัปายะ ส่งผลให้ผู้วิจัยมุ่งแสวงหาความเป็นไปได้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เป็นสัปายะตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่มุ่งสู่การเจริญสติ เกิดปัญญา และผลตามแนวทางพุทธศาสนาที่ได้มีคำอธิบายไว้ เพื่อมาเป็นข้อมูลสนับสนุนการพัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์ให้เกิดประเด็นที่แตกต่างในการเรียนรู้ ดังนั้นการศึกษาด้านกายภาพ เช่น สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม หรือสิ่งแวดล้อมที่สามารถเอื้ออำนวยในพุทธศาสนสถานจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในหัวข้อวิจัยครั้งนี้

1.5 อุดมคติในการดำเนินชีวิตตามแนวทางสู่ความสุข

ทัศนคติเชิงลบเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความทุกข์และความไม่สบายใจ การวิจารณ์จุดอ่อนหรือความผิดพลาดของผู้อื่น มักสร้างความไม่พอใจและเกิดการโต้เถียง เกิดความขัดแย้งในสังคมในวงกว้าง การมองในแง่ดี และเชื่อว่าความดีมีในตัวทุกคน ช่วยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสามารถดึงสิ่งที่ดีที่สุดออกมาได้ การเผชิญหน้ากับปัญหาด้วยทัศนคติเชิงบวกและหาทางแก้ไข ช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับจิตใจและพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา นำไปสู่การเติมเต็มชีวิตให้มีความสุขมากขึ้น (Chumsai Na Ayudhya, 2012, p. 35-37) ความสำเร็จและความสุขที่เชื่อมโยงกันไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะความสำเร็จเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริงได้ สิ่งสำคัญคือต้องจัดการความสำเร็จ และหาสมดุลระหว่างความสำเร็จกับความสุข ซึ่งความสำเร็จไม่จำเป็นต้องวัดผลจากปัจจัยภายนอก ความจริงแล้วความสำเร็จที่มาจากการเอาชนะกิเลส ปล่อยวางอัตตาจะนำมาซึ่งความสุขที่แท้จริงและยั่งยืนได้ (Pha Vajiramedhi, 2013, p. 111-116)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาสังคมที่ถาโถม ล้วนแล้วเกิดจากพฤติกรรมมนุษย์ที่เปลี่ยนไปตามกระแสสังคมโลก สิ่งที่จะสร้างความสุขได้อย่างยั่งยืน น่าจะมาจากการมีทัศนคติในเชิงบวก ซึ่งทัศนคติในเชิงบวกนั้นมีผลสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การเชื่อมโยงระหว่างความสุขและความสำเร็จในชีวิต อาจจะเชื่อมโยงกับเรื่องของความสมดุล โดยหากชีวิตของมนุษย์เรียนรู้และปรับตัวให้เกิดความสมดุลของการใช้ชีวิตแล้วความสุขก็จะบังเกิดขึ้นได้

1.6 แนวทางจริยศาสตร์ในการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต

จริยศาสตร์ คือการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ และความประพฤติ หมายถึงพฤติกรรมที่ชี้นำด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี นำไปสู่การตัดสินใจโดยเจตนา ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความประพฤติดีหรือไม่ดี ในมิติด้านศาสนา และความศรัทธาเป็นประโยชน์อย่างมากในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี ผู้ที่นับถือศาสนา มักปฏิบัติตามหลักศีลธรรม ซึ่งส่วนใหญ่สอดคล้องกับมาตรฐานความประพฤติที่ดีในระดับสากล แม้ว่าอาจมีความแตกต่างเล็กน้อย แต่โดยทั่วไปแล้วสิ่งเหล่านี้ไม่ขัดแย้งกับมาตรการระหว่างประเทศ การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาสามารถช่วยนำทางบุคคลในการกำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิตและเส้นทางที่ถูกต้อง ศาสนายังเป็นกรอบสำหรับการตัดสินใจทางจริยธรรม โดยศาสนาต่าง ๆ ได้เสนอวิธีการที่หลากหลายในการพิจารณาว่าอะไรถูกอะไรผิด แม้ว่าบางศาสนาอาจมีหลักการที่แน่นอน แต่บางศาสนานุญาตให้ยืดหยุ่นได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ โดยรวมแล้ว ศาสนามีผลกระทบอย่างมากต่อพฤติกรรมและช่วยให้บุคคลตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม (Bunchua, 2008, p. 3 - 5)

ผู้วิจัยพิจารณาเนื้อหาที่มุ่งสนับสนุนความเป็นไปได้ในมิติต่าง ๆ ทั้งแนวทางจริยศาสตร์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตตามแบบแผน การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

1.7 ผลงานศิลปะสื่อผสม และตัวอย่างผลงานศิลปะป็นจำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1) เจฟฟ์ ลีก (Jeff League) ศิลปินชาวอเมริกันสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อผสม โดยแนวทางของศิลปินได้ก้าวข้ามขอบเขตของการถ่ายภาพและการถ่ายทอดด้วยวิธีปกติ ซึ่งนำเสนอวิธีการผสมผสานเทคนิคจิตรกรรมร่วมกับภาพถ่ายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ กระบวนการสร้างศิลปะสื่อผสมด้วยภาพถ่ายใช้วิธีการซ้อนชั้น และสร้างพื้นผิวที่ปรากฏรูปลักษณะเหมือนความฝัน และภาพของเงาที่ชวนให้ค้นหา เทคนิคนี้ช่วยส่งเสริมให้เกิดการสำรวจกลวิธีการถ่ายทอดศิลปะแบบสองมิติในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ประเด็นในเรื่องของสี พื้นผิว และขนาด โดยผลงานหลายชิ้นของศิลปินได้ใช้ภาพแทนของนกกา ซึ่งมีลักษณะเด่นชัดเป็นสัญลักษณ์ของผู้ส่งสารตามที่ปรากฏดังในตำนานเทพเจ้ากรีกมาเป็นภาพแทนในบริบทของผลงานศิลปะตามจินตนาการ (Lombard Contemporary Art, 2015)

ภาพที่ 2 Middle Kingdom
Note: From Jeff League, 2015

ผู้วิจัยสนใจกระบวนการทดลองที่นำวิธีการใช้เทคนิคภาพถ่ายรวมกับการใช้เทคนิคด้านจิตรกรรมเข้ามามีส่วนสัมพันธ์ในการสร้างเนื้อหาเพื่อสื่อสารต่อผู้รับชม แนวทางศิลปะเชิงทดลองมุ่งเน้นให้ผลงานสื่อผสมเกิดความน่าสนใจ ดังนั้น แนวทางเทคนิคของศิลปินท่านนี้อาจเป็นตัวอย่างที่สำคัญในการปรับเข้าสู่การผลิตผลงานศิลปะในวิจัยครั้งนี้ให้เกิดความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2) จูดีธ นาดีน คอนดอน (Judith Nadine Condon) ศิลปินชาวอเมริกัน แนวทางการสร้างผลงานศิลปะสื่อผสมของศิลปินมีแนวทางที่หลากหลาย เช่น การสร้างผลงานเซรามิก การถ่ายภาพ ประติมากรรม และสื่อผสม ตัวอย่างเทคนิคการถ่ายภาพสื่อผสมเกิดจากศิลปินใช้เทคนิคการซ้อนชั้นของภาพถ่ายผสมผสานภายใต้การจัดวางองค์ประกอบสัญลักษณ์ในลักษณะต่าง ๆ เช่น ใบไม้สีทอง สีเงิน ภาพของจักรเย็บผ้าที่ไหลออกมาจากไซโล (Silo) ร้าง รอยร้าวซ้อนทับบนกิ่งไม้ แม่น้ำ และภาพของเส้นทางเดิน นำเสนอประเด็นพัฒนาการในความซับซ้อนของมนุษย์เมื่อเวลาผ่านไปอย่างเป็นพลวัต (St. Andrew's-Sewanee, 2021)

ภาพที่ 3 Cowan Factory, 2021

Note: From Judith Nadine Condon, 2022

ผู้วิจัยสนใจกระบวนการทดลองใช้เทคนิคการทำงานร่วมกันที่หลากหลาย เช่น การนำภาพถ่ายมาเป็นส่วนสัมพันธ์ ร่วมกับการสื่อสารเนื้อหาของผลงานศิลปะ การเลือกสรรภาพถ่ายกับเทคนิคด้านสื่อผสมในหลายลักษณะ และการซ้อนภาพถ่ายในลักษณะภาพตัดต่อ รวมถึงแนวทางการสื่อสารผ่านสัญญาณที่มีส่วนสัมพันธ์กับเทคนิค การสร้างสรรค์ในผลงานวิจัย ทั้งหมดจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปพัฒนาสู่กระบวนการทดลอง

3) โรเบิร์ต เราส์เชนเบิร์ก (Robert Rauschenberg) เป็นศิลปินชาวอเมริกันที่มีอิทธิพลอย่างสูงในด้านศิลปะร่วมสมัย ได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำคัญให้กับวงการศิลปะมาเกือบหกทศวรรษ แนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินมีความแตกต่างเป็นอย่างมาก หากเทียบยุคสมัยกับศิลปินในรุ่นเดียวกัน ส่งผลให้เราส์เชนเบิร์กเป็นศิลปินที่โดดเด่นในช่วงเวลานั้น ตัวอย่างกระบวนการทัศนหนึ่งในวิธีการทางจิตรกรรมที่ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการใช้ ด้ามพู่กันระบายสีแบบดั้งเดิม แต่ศิลปินได้รวมเอาเทคนิคต่าง ๆ เช่น การซิลค์สกรีน การปะติด การถ่ายโอนภาพ และการประทับร่วมกับการใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น ปูนปลาสเตอร์ ฝืนผ้าใบ ไม้แผ่นกระดาน ผ้า แผ่นโลหะ กระดาษ และทิชชู มาประกอบและสร้างเป็นผลงานสื่อผสมได้อย่างน่าสนใจ โดยสัญญาณที่ซ้ำหรือวางซ้อนกัน ทำให้วัตถุที่เป็นสัญญาณร่วมกันสื่อสารให้เกิดความรู้สึกรู้สึกที่มุ่งแสวงหาจุดที่ต่างกันในแนวคิดของศิลปิน การบูรณาการที่หลากหลาย เช่น ภาพถ่าย ข้อมูลประวัติศาสตร์ และวัสดุต่าง ๆ มาสร้างให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่เป็นนวัตกรรมใหม่ (Faursschou, 2022)

ภาพที่ 4 Shades, 1964

Note: From Robert Rauschenberg Foundation, 2014

กระบวนการทัศน์ของโรเบิร์ต เราส์เชนเบิร์ก เป็นแนวทางสำคัญที่ขับเคลื่อนแนวทางศิลปะแบบร่วมสมัย และสร้างมิติให้เกิดการบูรณาการทั้งในส่วนของคุณภาพทางประวัติศาสตร์ ภาพถ่าย และเทคนิคในด้านทัศนศิลป์เข้าด้วยกัน ปัจจัยดังกล่าวในการสร้างสรรค์ผลงานสื่อผสมให้เกิดความน่าสนใจ แนวทางในการบูรณาการในลักษณะนี้อาจนำมาเป็นประเด็นทดลองในการประกอบสร้างผลงานศิลปะได้ จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนาสู่การวิจัยในครั้งนี้

1.8 ผลงานศิลปะมัลติมีเดีย และตัวอย่างผลงานศิลปินจำนวน 2 ท่าน ดังนี้

1) เดฟ มิโกะ และ ทอม เทเยอร์ (Dave Miko & Tom Thayer) สองศิลปินชาวอเมริกัน ผลงานศิลปะของทั้งคู่นำเสนอความก้าวหน้าของการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงการทดลอง ผลงานแอนิเมชันที่มีชีวิตชีวาเกิดจากการประมวลผลอย่างหนัก และเป็นที่มาของแรงบันดาลใจสำคัญสำหรับการสร้างภาพจิตรกรรม โดยมุ่งเป้าให้ผลงานภาพจิตรกรรมในลักษณะมัลติมีเดียเคลื่อนไหวผ่านพื้นที่ทางกายภาพ และลดเส้นแบ่งระหว่างรูปลักษณ์ภายนอกของวัตถุ จนนำไปสู่การไตร่ตรองรูปลักษณ์ภายในผลงานสร้างสรรค์ (Van Doren Waxter, 2024)

ภาพที่ 5 ผลงานชุด Baseless Legion of Architects Rent Asunder
Note: From Contemporary Art Library, 2013

โครงสร้างการเล่าเรื่องผสานโชนเสียงประกอบในผลงานจิตรกรรมแบบมัลติมีเดีย นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการวาดภาพที่แหวกแนวร่วมกับการใช้เอฟเฟกต์วิดีโอในระบบแอนะล็อก ผลลัพธ์ที่ได้มีความลงตัวในการใช้ร่วมกัน และเป็นแนวทางสำคัญในการค้นหาแนวทางที่แปลกใหม่ในการผสมผสานระหว่างภาพวาดและภาพเคลื่อนไหวในลักษณะเชิงทดลอง (Mousse Magazine, 2013)

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่นำเอาเทคนิคทางทัศนศิลป์แบบจิตรกรรมมาสื่อสารร่วมกับเทคนิคมัลติมีเดียสามารถยืดโยงความสัมพันธ์และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งได้นั้น เป็นแนวทางที่ผู้วิจัยปรารถนานำมาพัฒนาหาความเชื่อมโยงในพื้นที่ศิลปะในเชิงทดลอง ระหว่างกระบวนการสร้างสรรค์เทคนิคทางทัศนศิลป์แบบจิตรกรรมร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัลด้วยเช่นกัน

2) แอนนา บาร์ริบอล (Anna Barriball) ศิลปินชาวอังกฤษที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะร่วมกับสื่อหลายประเภท มุ่งเน้นสำรวจความสวยงามในสิ่งที่ดำเนินชีวิตอยู่เป็นประจำ และนำมาซึ่งจินตนาการใหม่หรือเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่คาดไม่ถึง แนวทางการสื่อสารด้วยศิลปะที่คำนึงถึงรายละเอียดระหว่างพื้นผิวและภาพที่ปรากฏ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรูปลักษณ์ และรูปทรงประติมากรรม ซึ่งศิลปินเชิญชวนให้ผู้ชมพิจารณามุมมองที่คุ้นเคย ค้นหามุมมองใหม่จากวัตถุและพื้นที่ในชีวิตประจำวันที่ปรากฏภาพเลียนรางของขอบเขตระหว่างสิ่งที่ปรากฏเป็นตัวแทนกับสิ่งที่ป็นนามธรรม และท้าทายต่อการรับรู้ของผู้รับชมที่มีต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว (Frith Street Gallery, 2021)

ภาพที่ 6 ผลงานของ Anna Barriball
Note: From Frith Street Gallery, 2021

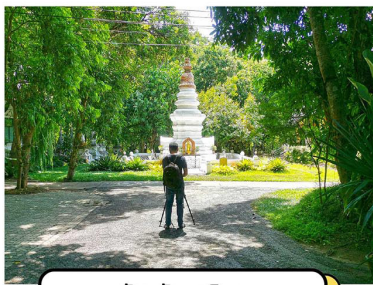
การเชิญชวนผู้ชมให้พิจารณาทบทวนสิ่งที่คุ้นเคย และค้นหาความหมายใหม่ภายในผลงานศิลปะผ่านแนวทางแบบสหวิทยาการของศิลปินเป็นตัวอย่างหนึ่งในการสลายขอบเขตระหว่างการเป็นตัวแทนและสิ่งที่ป็นนามธรรม ผู้วิจัยสนใจนำไปพัฒนาร่วมกับการออกแบบเชิงทดลองกับการสร้างผลงานศิลปะ ทั้งนี้ เทคนิควิธีการประกอบสร้างในหลายส่วน เช่น ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว และเทคนิคการย้อมภาพถ่ายสีในลักษณะย้อนยุค หรือเทคนิคแต่งภาพถ่ายแบบดั้งเดิม

ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลภาคสนาม บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวสภาพแวดล้อมทางกายภาพในกลุ่มพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนสถาน ซึ่งอยู่ภายในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามบริเวณสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะโดยได้เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง คือ พุทธศาสนสถานที่อยู่ภายในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยกำหนดเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายเป็นพุทธศาสนสถาน 6 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณญวิเวก วัดป่าอาจารย์ตื้อ วัดป่าหมีใหม่ วัดป่านาบุญ วัดดอยพระเจ้าตนหลวง และวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง เนื่องจากเป็นพื้นที่พุทธศาสนสถานสำคัญ ซึ่งมีพระอริยสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นแนวทางที่ประชาชนให้ความสนใจในการเข้าไปปฏิบัติธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับประเด็นศึกษาเพื่อนำมาข้อมูลทั้งหมดมาจัดกระทำและสังเคราะห์ กำหนดแนวความคิดในการสร้างสรรค์ พัฒนาสู่การสร้างสรรคผลงานศิลปะลำดับต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองเทคนิคสร้างสรรค์

ขั้นตอนการทดลองเทคนิคสร้างสรรค์พื้นที่สัปปายะ โดยใช้กรณีศึกษาจากพุทธศาสนสถาน 6 แห่ง กำหนดตัวแปรในการเลือกสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจได้เป็นอย่างดีและมีความสงบ เรียบง่าย ไม่มีจำนวนคนอาศัยอยู่มากจนเกิดความหนาแน่น มีปัจจัยด้านอาหารจากคณะศรัทธาที่อุปถัมภ์ หรือผู้มีศรัทธาไม่ได้เข้ามารบกวนต่อการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่จำวัดจนมากเกินไปจนเกิดความพอดี ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีการจัดระเบียบวางกฎเกณฑ์ให้ผู้เข้ามาในสถานที่ของวัดได้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม รวมถึงปัจจัยในด้านสภาพอากาศภายในพื้นที่บริเวณพุทธศาสนสถานทั้งหมด มีสภาพอากาศที่เหมาะสม เช่น ร่มรื่น เย็นสบาย ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไปจนผู้อยู่อาศัยปรับตัวได้ยาก เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับปฏิบัติบรรลุมรรคผลประสพสุขในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จึงสามารถวิเคราะห์ในเบื้องต้นได้ว่า พื้นที่ทั้งหมดดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นความเป็นพื้นที่สัปปายะตามคำนิยามได้ แต่อาจมีรายละเอียดของแต่ละสถานที่ที่ต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ที่ประกอบอยู่ภายในแต่ละพื้นที่ของพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่ง

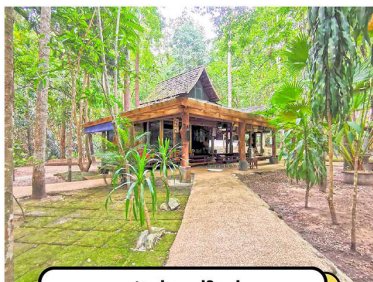
วัดอรัญญวิเวก

วัดป่าอาจารย์ตื้อ

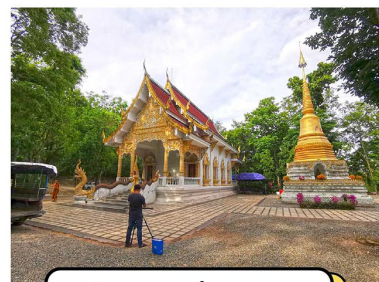
วัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง

วัดป่าหุบใหม่

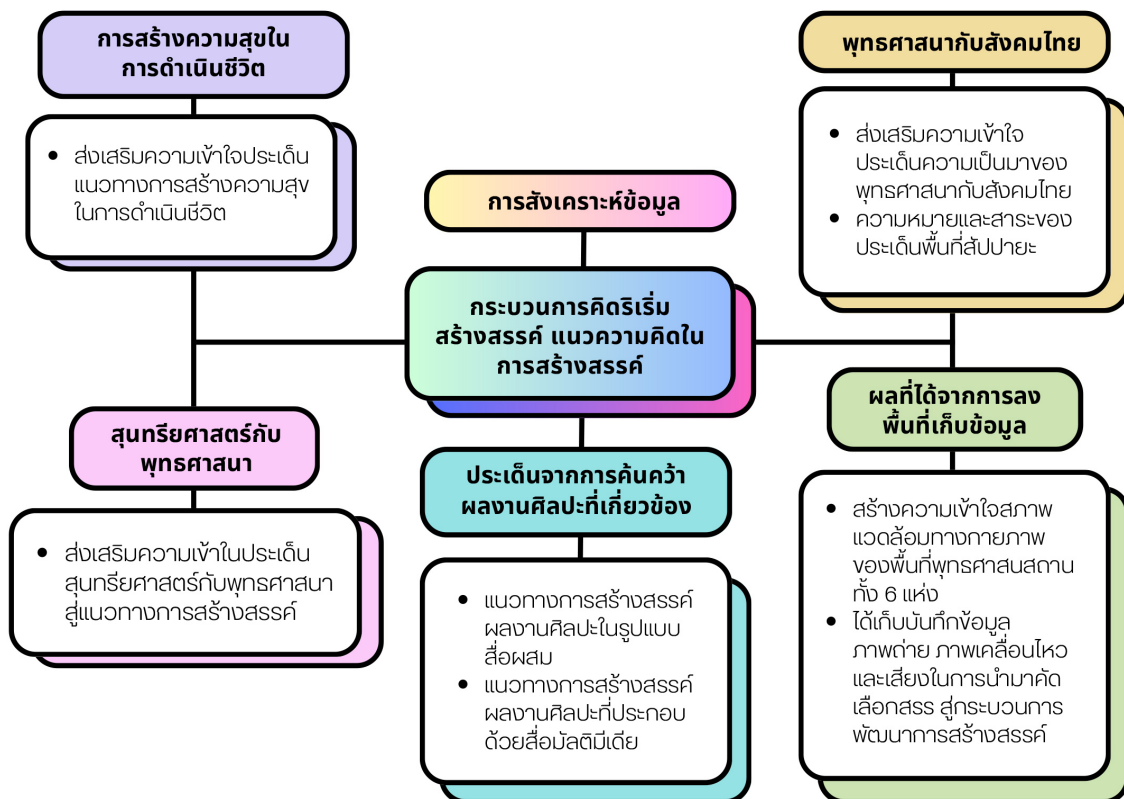
วัดป่านาบุญ

วัดดอยพระเจ้านครหลวง

ภาพที่ 7 พุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่งในอำเภอแมริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

ภาพที่ 8 การสังเคราะห์ข้อมูลสู่กระบวนการสร้างสรรค์
Note: From © Wannuchad Likitmarnon 07/10/2024

ภาพที่ 9 มุมมองภาพรวมพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่งที่ได้เลือกสรรเพื่อนำมาเป็นภาพต้นแบบในการสร้างสรรค์
Note: From © Wannuchad Likitmarnon 07/10/2024

ภาพที่ 10 ขั้นตอนในการพัฒนาแบบจำลองสำหรับเทคนิคสร้างสรรค์เชิงทดลอง

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 9/8/2024

ภาพที่ 11 ทดลองเทคนิคสร้างสรรค์สื่อผสม ถ่ายภาพต้นแบบด้วยเทคนิคถ่ายภาพผ่านวัตถุโปร่งใส นำเข้าสู่การสร้างสรรค์ผ่านโปรแกรมโฟโต้ชอป และดำเนินการพิมพ์ฟิล์มสต็อกเกอร์ใสบนแผ่นอะคริลิกใส

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

ภาพที่ 12 ทดลองสร้างสรรค์ด้วยการแทรกสีอะคริลิกลงบนพื้นหลังภาพจากการพิมพ์บนแผ่นอะคริลิกใส
Note: From © Wannuchad Likitmarmon 09/08/2024

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ได้จากประเด็นศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปายะสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ตามลำดับดังนี้

1) ผลการศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในกลุ่มพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนสถานในเขตอำเภอ แม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปายะ

ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่ง ผลที่ได้ปรากฏดังนี้ พุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่งมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจได้เป็นอย่างดี และมีความสงบเรียบร้อย ไม่มีจำนวนคนอาศัยอยู่มากจนเกิดความหนาแน่น มีปัจจัยด้านอาหารจากคณะศรัทธาที่อุปัถุม์ หรือผู้มีศรัทธาไม่ได้เข้ามาบวกรับต่อการปฏิบัติของพระสงฆ์ที่จำวัดจนมากเกินไปซึ่งในแต่ละพื้นที่มีการจัดระเบียบวางกฎเกณฑ์ให้ผู้เข้ามาในสถานที่ของวัดได้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม รวมถึงปัจจัยในด้านสภาพอากาศภายในพื้นที่บริเวณพุทธศาสนสถานทั้งหมด มีอากาศที่เหมาะสม คือร่มรื่น เย็นสบาย ไม่ร้อน หรือเย็นเกินไปจนผู้อยู่อาศัยปรับตัวได้ยาก จึงเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักปฏิบัติบรรลุมรรคผลตามวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี จึงสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พื้นที่ทั้งหมดดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นความเป็นพื้นที่สัปายะ

ตามคำนิยามได้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล เช่น การสังเกตการณ์ บันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามที่เอื้อให้ผู้วิจัยเกิดกระบวนการคิดต่อยอดในแนวทางการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี โดยข้อมูลที่วิเคราะห์นี้จะผ่านกระบวนการตีความและสังเคราะห์ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาเป็นต้นทุนในการสร้างแรงบันดาลใจและกำหนดสร้างแนวความคิดในเชิงสร้างสรรค์ และผลิตผลงานสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลองในวิจัยครั้งนี้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปปายะ”

แนวทางบูรณาการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องด้านปรัชญาพุทธศาสนาร่วมกับแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง เป็นกระบวนการศึกษาที่มุ่งเน้นในแง่ของการผสมผสานระหว่างความรู้และความเข้าใจในด้านปรัชญาพุทธศาสนา กับกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและประสบการณ์ที่มีค่าในด้านปรัชญา ร่วมกับสื่อศิลปะให้กับผู้ที่สนใจ การผสมผสานปรัชญาพุทธศาสนาในกระบวนการวิจัยร่วมกับการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลองนี้ ผู้วิจัยนำเสนอปรัชญาพุทธศาสนาว่าเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา โดยนำเสนอภาพแทนความหมายของสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้า และนำเรื่องราวบางส่วนมาถ่ายทอดแรงบันดาลใจร่วมกับการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปปายะ” การแทนค่าความหมายในผลงานสร้างสรรค์ที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ สามารถวิเคราะห์ในแง่ของการแทนค่าความหมายดังนี้

สภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถาน เมื่อนำมาปรับเข้าสู่การสร้างผลงานศิลปะที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะและมีความหมายทางศาสนา ส่งผลให้ผู้ชมได้รับความหมายทางศาสนาที่นำเสนอด้วยสื่อกลางในลักษณะของผลงานศิลปะซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสื่อสารความเข้าใจด้านปรัชญาทางพุทธศาสนาจากสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดีเป็นสิ่งที่ช่วยให้เจริญสมาธิ สร้างสติ และเกิดปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้ปฏิบัติธรรมในการบำเพ็ญภาวนา จะนำไปสู่การพัฒนาเจริญสมาธิให้กับผู้ปฏิบัติได้เป็นอย่างดี การใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพุทธศาสนสถาน เช่น การใช้ภาพทิวทัศน์ ต้นไม้ บึงน้ำ และสิ่งปลูกสร้างที่แสดงอัตลักษณ์ของสถานที่ในพุทธศาสนสถานแต่ละแห่ง เพื่อแสดงความสงบทางกายภาพที่เป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่สัปปายะ

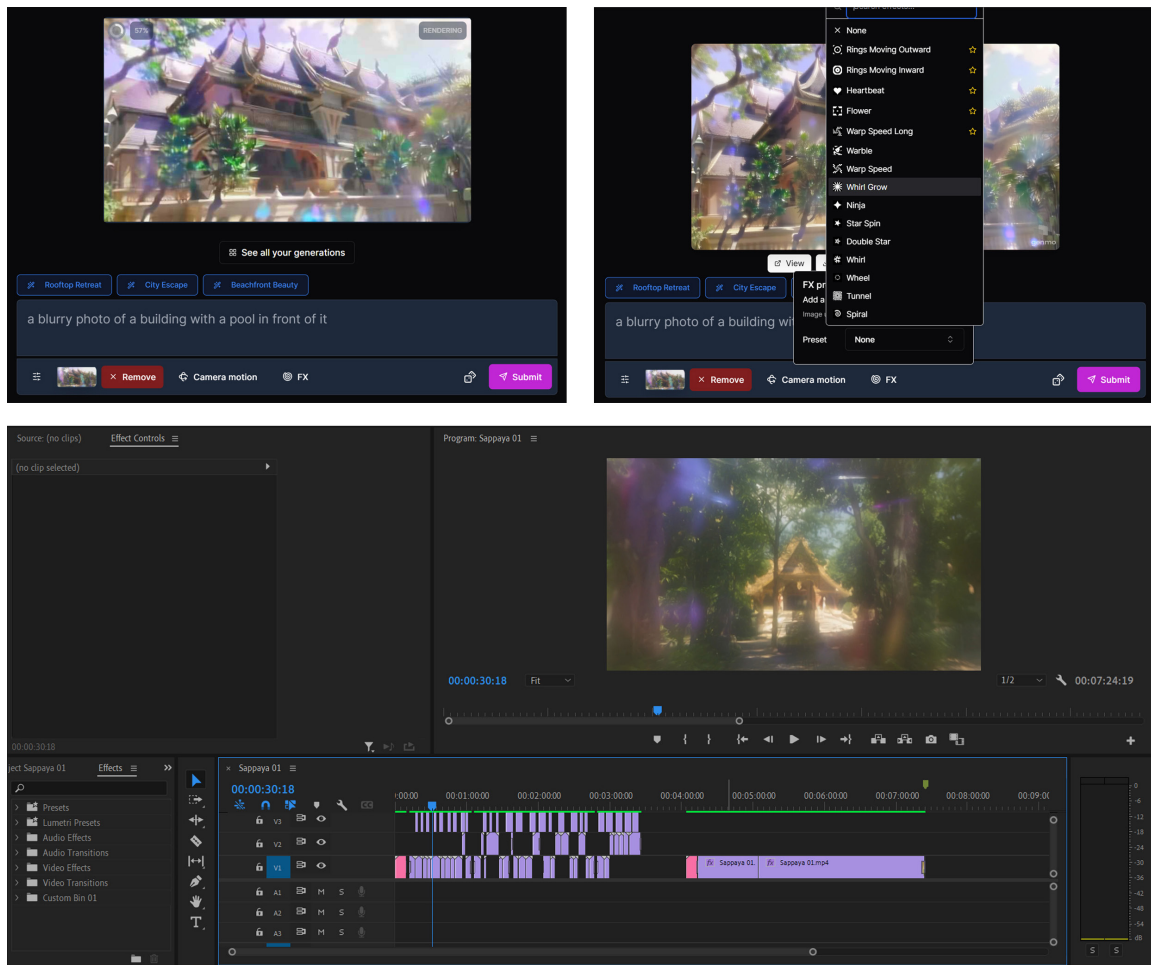
การสร้างภาพลักษณ์ของบรรยากาศที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะ ผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นอาจใช้การแทนค่าความหมายในการสร้างภาพลักษณ์ของบรรยากาศที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพุทธศาสนสถานตามความเป็นจริง เพื่อให้ผู้ชมได้รับความรู้สึกถึงความสงบและความสุขของสถานที่นั้น ผู้วิจัยจึงนำภาพถ่ายประเภทภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหวของพุทธศาสนสถาน 6 แห่ง เป็นภาพแทนแสดงภาพลักษณ์ของบรรยากาศสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพุทธศาสนสถาน เพราะผลลัพธ์ในการสังเคราะห์เป็นภาพแทนผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นนี้เป็นส่วนสำคัญที่สื่อสารเชื่อมโยงให้ผู้ชมได้รับความรู้สึกถึงความสงบของพุทธศาสนสถานในแต่ละแห่ง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติของการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลองที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะมีความสำคัญในการแทนค่าความหมายในผลงานศิลปะ เพื่อให้ผู้ชมได้รับประสบการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับความสงบและพิจารณาถึงความสุขในชีวิตที่เกิดขึ้นจากภาพแทนของสถานที่ที่มีความสงบเป็นสัปปายะเหล่านี้

3. ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย ด้านความคิด คติ ความเชื่อ ปรัชญาทางพุทธศาสนา

ผลการสังเคราะห์ข้อมูลสู่กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง ผู้วิจัยปรารถนาเอาวิธีการสร้างผลงานศิลปะในรูปแบบเชิงทดลอง โดยการใช้วิธีการบูรณาการในหลายมิติ เพื่อแสวงหากระบวนการวิจัยรวมกับการสร้างสรรค์ศิลปะที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย

วิธีการทดลองในการสร้างสรรค์ศิลปะที่หลากหลายด้วยเทคนิควิธีการที่ไม่เคยใช้มาก่อน เช่น การสร้างสรรค์ภาพถ่ายร่วมกับจิตรกรรม การสร้างภาพเคลื่อนไหวด้วยเอฟเฟกต์ภาพในลักษณะต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ประเภท AI Image Generator ล้วนเป็นเครื่องมือสำคัญที่สนับสนุนให้เกิดความคิดริเริ่มในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะทั้งสิ้น การผสมผสานระหว่างเนื้อหาด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนาร่วมกับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เป็นแนวทางสำคัญตามวัตถุประสงค์ทำให้ผู้รับชมเกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย ทั้งนี้ การสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อสะท้อนความเป็นพื้นที่สัปปายะนำเสนอสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานที่เป็นแรงบันดาลใจในการแสดงคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของสถานที่จะต้องสอดคล้องกับวิถีชาวพุทธ เป็นแนวทางการทดลองเพื่อแสวงหาความรู้ด้านวิชาการศิลปะ จำเป็นต้องทดลองและพัฒนาการสร้างผลงานศิลปะเพื่อให้เหมาะสมกับการสื่อสารเรื่องราวในเนื้อหาร่วมกับการใช้วัสดุ และเครื่องมือประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผลงานศิลปะสามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด

ภาพที่ 13 ทดลองสร้างสรรค์ด้วยการสร้างภาพเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ
 ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ประเภท AI Image Generator และโปรแกรมตัดต่อภาพเคลื่อนไหว
 Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

การส่งเสริมประสบการณ์และความรู้ในประเด็นพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สลับปะทะได้นำเสนอให้กับผู้รับชมได้สัมผัสและทดลองพิจารณาทำความเข้าใจถึงคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางกายภาพในพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่ง ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่มีการเข้าถึงความรู้ และความเข้าใจของแต่ละบุคคล จึงอาจเป็นเพียงการสร้างแรงบันดาลใจผ่านผลงานศิลปะที่ทดลองขึ้นให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในแนวทางพัฒนาสู่การสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย การเผยแพร่และแบ่งปันประสบการณ์ผ่านกระบวนการทางศิลปะในเชิงทดลองไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการค้นคว้าส่วนตัวของผู้วิจัยเท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสในการแบ่งปันประสบการณ์ต่อผู้อื่นในด้านวิชาการศิลปะด้วยเช่นกัน

ผลการสังเคราะห์ข้างต้นส่งผลต่อแรงบันดาลใจสู่การตีความความหมายพื้นที่สลับปะทะผ่านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเชิงทดลองผ่านการสังเคราะห์เป็นผลงานสร้างสรรค์ จำนวน 2 ชุด คือผลงานภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สลับปะทะ” และผลงานสื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” มีรายละเอียดดังนี้

ชุดที่ 1 ผลงานภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ” มีแรงบันดาลใจในการจัดสร้างด้วยความมุ่งหวังให้ผลงานภาพเคลื่อนไหวที่ปรากฏเป็นสื่อกลางในการนำเสนอภาพอุดมคติของสถานการณ์อันสงบเรียบง่ายในสถานที่ปฏิบัติธรรมและฝึกเจริญสติ เช่น ลานเดินจงกรมฝึกสติ และกุฏิสำหรับกรรมฐาน โดยผู้วิจัยได้นำภาพถ่ายที่ได้คัดสรรจากการลงพื้นที่ทั้ง 6 แห่ง โดยภาพถ่ายในแต่ละพื้นที่เป็นต้นทุนสำคัญในการนำมาปรับการสร้างในลักษณะของการสร้างสรรค์เป็นภาพเคลื่อนไหว เพื่อเป็นสื่อกลางในการแปลค่าความหมายสนับสนุนประเด็นการสร้างสรรคในวิจัยเชิงทดลองถึงพื้นที่สัปายะจากสถานที่จริงตามข้อมูลและพื้นที่สัปายะจากมโนทัศน์ของผู้วิจัยสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์ผลงานในเชิงทดลองเป็นภาพเคลื่อนไหว แบ่งผลงานเป็นภาพเคลื่อนไหว 3 ชั้น แต่ละผลงานภาพเคลื่อนไหวได้ผ่านกระบวนการปรับแต่งภาพด้วยเอฟเฟกต์ภาพเคลื่อนไหว ให้มีรูปแบบลักษณะเหมือนภาพแสงและเงาที่ปรากฏคล้ายคลึงกับผลึกแก้วสะท้อนโดยรอบของสถานที่ปฏิบัติธรรม วิปัสสนาและเจริญสติ ภาพของพื้นที่จึงเป็นภาพที่บันทึกจากสถานที่จริง นำมาเป็นภาพต้นแบบในการเปลี่ยนสถานะของภาพให้อยู่ในรูปของการปรับแต่งภาพในลักษณะผลงานสร้างสรรค์ด้วยเอฟเฟกต์ทางการจัดการภาพเคลื่อนไหว จึงทำให้ภาพปรากฏคล้ายกับผลึกแก้ว สะท้อนประกายสีต่างกัน ๓ สีเหมือนการนิยามถึงการปฏิบัติธรรมเพื่อไปถึงความโปร่ง สบายในจิตใจเหมือนแก้วโปร่งใส ซึ่งหลักการปฏิบัติตามครรลองของการวิปัสสนาเป็นการระวางการยึดติดในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพ้นทุกข์ ผู้วิจัยได้นำคุณลักษณะของการปฏิบัติวิปัสสนาเพื่อระวางการยึดติด ทดลองพัฒนาผลงานศิลปะให้เกิดจินตนาการไปสู่แนวคิดนี้ ดังนั้น ภาพเคลื่อนไหวที่ปรากฏจึงมีลักษณะแตกต่างกันในทั้ง 3 ชั้น ภาพเคลื่อนไหวในแต่ละชั้นผลงานย่อย เหมือนภาพเล่าเรื่องที่สอดประสานกันภายใต้เนื้อหาที่เชื่อมต่อกันทั้ง 3 ชั้น โดยทัศนะของผู้ปฏิบัติธรรมเมื่อปฏิบัติไปถึงความสงบก็เหมือนมองทุกอย่างประดุจดังแก้วใส โปร่งบาง และประกายไปด้วยแสงอันเป็นทิพย์ แสงและสีต่าง ๆ ที่เปล่งประกาย ผู้วิจัยได้นำแนวทางในประเด็นรศมี 6 ประการ คือ ฉัพพรรณรังสีมาเป็นแนวทางในการปรับแต่งภาพ ให้มีสีที่เหมือนรศมีของพระพุทธเจ้า ซึ่งอาจไม่ปรากฏเป็นรูปลักษณะที่เด่นชัด แต่อาจปรากฏในเรื่องของสีที่เหลื่อมกันอยู่ในบรรยากาศของภาพเคลื่อนไหวในแต่ละชั้นผลงาน ทั้งนี้ การตีความในเนื้อหาของการใช้แสงสะท้อนจากผลึกแก้วนั้นเหมือนแสงอันเกิดจากปัญญาของผู้ปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัดด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 14 ผลงานสร้างสรรค์ภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ” ชุดที่ 1 (ผลงานย่อยชิ้นที่ 1 - 3)

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

ตารางที่ 1 การเข้าถึงภาพเคลื่อนไหวที่เผยแพร่บนสื่อออนไลน์ผลงานสร้างสรรค์ภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ” ชุดที่ 1 (ผลงานย่อยชิ้นที่ 1 - 3)

การเข้าถึงภาพเคลื่อนไหวที่เผยแพร่บนสื่อออนไลน์ ผลงานสร้างสรรค์ภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ”	
ผลงานชุดที่ 1/3	https://www.youtube.com/watch?v=0DfrTFbATXE
ผลงานชุดที่ 2/3	https://www.youtube.com/watch?v=oCrEgnlzCFg
ผลงานชุดที่ 3/3	https://www.youtube.com/watch?v=_CeLIXFU3MQ

Note: From Wannuchad Likitmarnon 9/8/2024

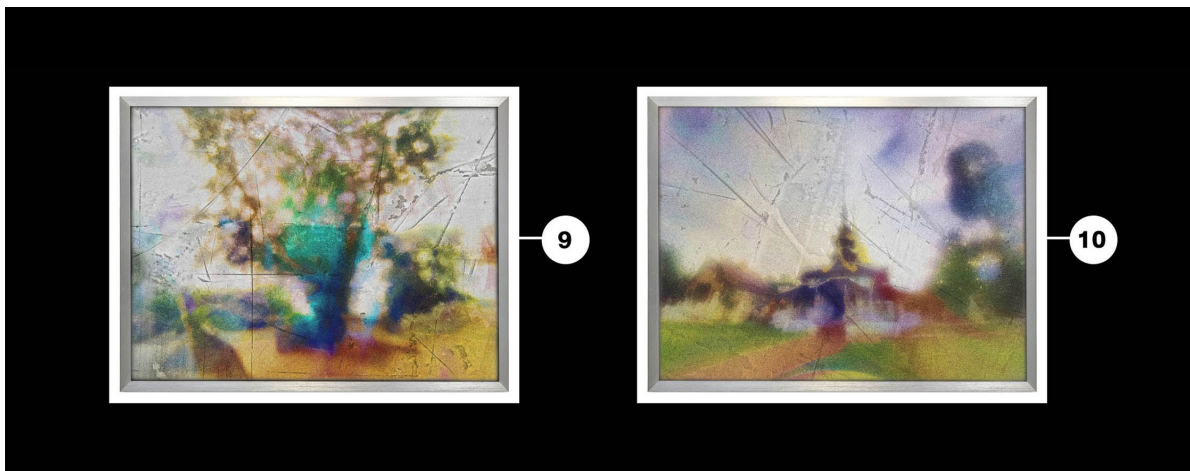
ชุดที่ 2 ผลงานสื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” ได้รับแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและเก็บข้อมูล โดยบรรยากาศของพื้นที่กลุ่มเกลาให้ผู้เข้าไปในพื้นที่พุทธศาสนสถานสามารถรับรู้ได้ถึง ความเย็นสบายจากสภาพแวดล้อมที่ปกคลุมไปด้วยมวลต้นไม้หนาแน่น พรรณ บรรยากาศตามค่านิยมสัปายะมีผลต่อจิตใจสอดคล้องกับคำอธิบายจากการบันทึกคำบอกเล่าของพระนักบวชในพุทธศาสนา โดยองค์ประกอบของสถานที่ที่นำมาเป็นภาพต้นแบบจึงมีความเป็นพื้นที่สัปายะโดยสมบูรณ์ ภาพถ่ายจากการบันทึกสู่กระบวนการสร้างสรรค์เชิงทดลองให้ผลงานศิลปะเป็นเสมือนภาพแทนของแนวคิดจากการนำภาพถ่ายในสถานที่จริงของพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่งในเขตอำเภอแมริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่มาพัฒนาพร้อมกับการสร้างสรรค์ให้เกิดภาพปรากฏของสถานที่ที่สะท้อนความเป็นสัปายะ นำเสนอผ่านผลงานสื่อผสมที่ประกอบไปด้วยผลงานจำนวน 10 ชิ้น ภายใต้ลักษณะของภาพถ่ายเสมือนจริง การปรับแต่งภาพให้กลายเป็นภาพขาวดำ และการสร้างสรรค์ปรับแต่งภาพด้วยเอฟเฟกต์ทางการจัดการภาพถ่าย โดยได้ปรับแต่งภาพถ่ายให้เกิดความประกายด้วยแสงเรืองรองลักษณะคล้ายผลึกแก้วใสส่องสว่างปรากฏเสมือนดินแดนอันเป็นทิพย์ การจินตนาการถึงประเด็นที่หากมีผู้ปฏิบัติธรรมได้สงบจิตใจ และสร้างความเพียรให้อยู่ในสมาธิ อาจก่อเกิดภาพของแสงที่ส่องสว่างเป็นทิพย์เสมือนภาพที่ปรากฏในผลงานสื่อผสมด้วยเช่นกัน สิ่งเหล่านี้อาจเป็นจินตนาการของผู้วิจัยในการผนวกเรื่องราวที่ได้สนทนากับผู้ปฏิบัติธรรมหรือวิปัสสนา จึงได้นำเอาแรงบันดาลใจเหล่านี้มาเพิ่มอรรถรสของผลงานศิลปะในเชิงทดลองและความน่าสนใจของผลงานให้มากยิ่งขึ้น

หากพิจารณาบรรยากาศในพื้นที่จริงจากภาพต้นแบบ พบว่าไม่ได้มีรูปลักษณะเป็นอย่างในภาพที่นำมาสร้างสรรค์ทั้งหมดแต่อย่างใด ผู้วิจัยได้นำภาพถ่ายมาปรับแต่งสร้างเอฟเฟกต์ภาพให้เกิดมิติ ในการตีความมากยิ่งขึ้น เช่น การปฏิบัติในการเจริญสติสมาธิขณะหลับตา หากมีภาพปรากฏในคำนิยามว่านิมิตภาพเหล่านั้นล้วนแล้วแต่มีการจินตนาการ (Fantasy) ของแต่ละบุคคล ดังนั้น หากผู้ปฏิบัติเข้าไปเจริญสติสมาธิในพุทธศาสนสถานในแต่ละแห่ง ภาพเหล่านั้นอาจเกิดการบิดเบือนไปจากความเป็นจริง เสมือนภาพที่ปรุงแต่งขึ้น ซึ่งหากปฏิบัติธรรมจนเกิดสมาธิหรือการพิจารณา ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจินตภาพที่เกิดขึ้นย่อมเป็นภาพเสมือนของความฝันที่มีแสงเรืองรองประกายประดุจดินแดนในอุดมคติที่ไม่มีอยู่จริงในโลกของความเป็นจริง แรงบันดาลใจนี้จึงนำมาสร้างเป็นภาพเหนือจริงที่อยู่ภายในภาพผลงานสื่อผสมแต่ละชิ้นย่อยทั้ง 10 ชิ้น

ภาพที่ 15 ผลงานสร้างสรรค์สื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” ชุดที่ 2 (ผลงานย่อยชิ้นที่ 1 - 8)

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

ภาพที่ 16 ผลงานสร้างสรรค์สื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” ชุดที่ 2 (ผลงานย่อยชิ้นที่ 9 - 10)

Note: From © Wannuchad Likitmarnon 09/08/2024

ผลของการสังเคราะห์จากการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลองที่มุ่งทำให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคยด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนา จากประเด็นการวิจัยและการสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลองในพุทธศาสนสถานที่สะท้อนความเป็นพื้นที่สลับปะยะ เป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับผลงานศิลปะให้มีคุณค่า เกิดการต่อยอด และความคิดริเริ่มด้านนวัตกรรมศิลปะเชื่อมโยงสื่อสารให้เห็นภาพแทนของเรื่องราวความสงบของ “พื้นที่สลับปะยะ” แบบร่วมสมัย เป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้สื่อสารกับผู้รับชมในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การตั้งโจทย์ในการมุ่งแสวงหาพื้นที่กายภาพที่เป็นพื้นที่สลับปะยะ (พื้นที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรม) เป็นแนวทางหนึ่งในการวิจัยเพื่อศึกษาว่า พื้นที่ดังกล่าวสามารถเป็นตัวอย่างในการเก็บข้อมูลและนำมาสังเคราะห์เป็นภาพแทนความหมายในผลงานสร้างสรรค์ศิลปะเชิงทดลองได้หรือไม่ โดยจากผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพในกลุ่มพื้นที่ศึกษาพุทธศาสนสถานทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ วัดอรุณญวิเวก วัดป่าอาจารย์ตื้อ วัดป่าหมูใหม่ วัดป่านาบุญ วัดดอยพระเจ้าตนหลวง และวัดป่าดาราภิรมย์ พระอารามหลวง ซึ่งอยู่ภายในเขตอำเภอแม่ริม และอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนความเป็นพื้นที่สลับปะยะ พื้นที่พุทธศาสนสถานทั้งหมดมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติศาสนกิจ มีความสงบ ไม่แออัด และมีปัจจัยด้านอาหารเพียงพอจากคณะศรัทธา มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ไม่รบกวนพระสงฆ์ปฏิบัติศาสนกิจ มีการจัดระเบียบภายในวัดช่วยให้ผู้มาเยือนได้ปฏิบัติตนอย่างเหมาะสม สภาพอากาศเย็นสบายเหมาะสม ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนช่วยให้ นักปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ได้ดี พื้นที่ดังกล่าวจึงสะท้อนความเป็น “สลับปะยะ” ดังความหมายตามวัตถุประสงค์ตั้งต้น

ความเป็นไปได้ในการสร้างภาพอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปายะ” ผู้วิจัยวิเคราะห์ และเรียบเรียงข้อมูลสู่การสร้างสรรค์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร หนังสือ บทความ วิจัย และศิลปะที่เกี่ยวข้อง แบ่งตามลำดับจากสาระเนื้อหา เช่น พุทธศาสนากับสังคมไทย ความหมายของพุทธศาสนสถาน ความเป็นมาของสัตตมหาสถาน และการเสวยวิมุตติสุข 7 สัปดาห์ของพระพุทธเจ้า ความหมายและสาระของประเด็นพื้นที่สัปายะ แนวทางการสร้างความสุขในการดำเนินชีวิต สนทรียศาสตร์กับพุทธศาสนาสู่และแนวทางการสร้างสรรค์ศิลปะ ผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนของผลงานศิลปะสื่อผสมและผลงานศิลปะมีมิติเดียว โดยจากผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลจากการค้นคว้าผนวกกับข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามที่ได้สังเกตการณ์ บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดกระบวนการคิดต่อยอดในแนวทางการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี โดยข้อมูลที่วิเคราะห์ นำมาผ่านกระบวนการตีความ สร้างแนวความคิดนำเสนอพื้นที่ในอุดมคติ โดยผ่านสื่อกลางด้วยกระบวนการสังเคราะห์สู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเชิงทดลอง ซึ่งมีรูปแบบวิธีการนำเสนอ เช่น ผลงานภาพเคลื่อนไหว และผลงานสื่อผสม ผลงานศิลปะทั้งหมดเป็นภาพแทนอุดมคติภายใต้ความหมายของคำว่า “พื้นที่สัปายะ” ที่ช่วยบรรเทาอารมณ์ความรู้สึกคลายทุกข์จากปัญหาสังคมได้ส่วนหนึ่ง

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ศิลปะในเชิงทดลอง โดยผลงานสร้างสรรค์ทั้งหมดประกอบไปด้วยผลงานจำนวน 2 ชุด ดังนี้ 1) ผลงานภาพเคลื่อนไหว “มโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ” ลักษณะการนำเสนอเป็นภาพเคลื่อนไหวที่ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ ซึ่งนำเอาภาพเคลื่อนไหวที่ได้จากการบันทึกภาพจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพุทธศาสนสถานภายในเขตอำเภอแม่ริมและอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นส่วนสำคัญในการปรับเปลี่ยนภาพด้วยเอฟเฟกต์ภาพเคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ เช่น เปลี่ยนสีของภาพ และตัดต่อภาพในการสร้างจังหวะให้สอดคล้องกับเสียงเอฟเฟกต์ ผนวกกับการนำเอาปัญญาประดิษฐ์ประเภท AI Image Generator มาเติมเต็มบางส่วนให้ผลงานสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์เป็นภาพเคลื่อนไหวจำนวน 3 คลิป ได้แก่ (1) ผลงานมโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ #01 ความยาว 3.24 นาที (2) ผลงานมโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ #02 ความยาว 5.44 นาที และ (3) ผลงานมโนทัศน์ของพื้นที่สัปายะ #03 ความยาว 5.45 นาที และในผลงานชุดที่ 2 เป็นผลงานสื่อผสม “พื้นที่ในอุดมคติ” มีลักษณะการนำเสนอเป็นผลงานสองมิติที่นำภาพถ่ายจากการบันทึกภาพในขณะลงพื้นที่เก็บข้อมูลพุทธศาสนสถานภายในเขตอำเภอแม่ริมและอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ โดยนำเอาเทคนิคถ่ายภาพ การปรับแต่งภาพ และเทคนิคด้านจิตรกรรมมาประกอบสร้างเข้าด้วยกันในลักษณะผลงานศิลปะแบบสื่อผสมขนาด 60 x 80 เซนติเมตร จำนวน 10 ชิ้นผลงานย่อย

ดังนั้น ผลการวิจัยสู่การสร้างสรรค์ครั้งนี้ จึงได้ผลลัพธ์เป็นที่พึงพอใจทั้งการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการถ่ายภาพ ร่วมกับการปรับแต่งภาพถ่ายอย่างสร้างสรรค์ในโปรแกรมอะโดบีโฟโต้ชอป (Adobe Photoshop) สามารถช่วยควบคุมรายละเอียดภาพที่ปรากฏได้อย่างชัดเจน เทคนิคสื่อผสมสร้างพื้นผิวให้เกิดร่องรอยผสมผสานกับการแทรกสีเส้นจากสีอะคริลิคด้วยเทคนิคทางจิตรกรรมช่วยสร้างความพิเศษให้กับชิ้นผลงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผลงานสร้างสรรค์สร้างประสบการณ์ที่แตกต่างจากการเรียนรู้ที่คุ้นเคย ด้านความคิด คติ ความเชื่อ และปรัชญาทางพุทธศาสนา อีกทั้งในการนำเสนอรูปแบบผลงานศิลปะที่ทำทาบกับโจทย์การวิจัย

จำเป็นต้องมีการบูรณาการเนื้อหาที่มีความต่างกันจากประเด็นโดยทั่วไป หรือสร้างประเด็นที่แตกต่าง ส่งผลให้ผลงานศิลปะเป็นสื่อกลางที่สร้างสาระความหมายและสามารถสื่อสารกับผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสังเคราะห์และสื่อสารประเด็นที่แตกต่างเป็นแนวทางที่ส่งเสริมประโยชน์ทำให้เกิดความน่าสนใจ และมีคุณค่าต่อวงวิชาการศิลปะ รวมถึงมิติทั้งด้านกายภาพ สังคม และวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยนี้มีเป้าหมายในการพัฒนาแวดวงวิชาการด้านศิลปะตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากทุนพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปี 2565 การบูรณาการคติความเชื่อและปรัชญาทางพุทธศาสนา ศาสตร์ด้านศิลปะหลายรูปแบบและเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่วิจัยในครั้งนี้ได้ผลสัมฤทธิ์สู่เป้าหมายพัฒนานวัตกรรมด้านศิลปะที่มีความริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อให้ผลงานสามารถส่งเสริมรสนิยมและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ชมได้

ประเด็นวิจัยซึ่งสอดคล้องกับแนวทางพุทธศาสนาในเรื่องสัพปาเย นำเสนอความท้าทายหลายประการที่ต้องพิจารณาความเชื่อมโยงกับสังคมและท้องถิ่น การนำปรัชญาทางพุทธศาสนาบูรณาการร่วมกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ผ่านผลงานศิลปะที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้วิจัยนี้เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาผลงานด้านนวัตกรรมศิลปะให้เกิดความก้าวหน้าในวงวิชาการด้านศิลปะต่อไป

References

- Benton, C. (2013, February 17). *Dave Miko and Tom Thayer* [Picture]. Contemporary Art Library. <https://www.contemporaryartlibrary.org/project/dave-miko-and-tom-thayer-at-eleven-rivington-7633>.
- Buddhadasa Bhikkhu. (2001). *Thamthatkhongphutthāt Yūyāngphut 1 [Buddhadasa's Dharma Vision: Living as a Buddhist 1]*. Bangkok: Sukkhapabjai.
- Bunchua, K. (2008). *Khūmñāchariyasāttām Lakwichākānsākon [Handbook of ethics according to international academic principles]*. Bangkok: Center For Morality Promotion (CMP) Public Organization.
- Burawat, S. (1994). *Phutpradchaya Mōngphutsātsanā dūai Tassana thāng Witthayāsāt [Buddhist Philosophy: Viewing Buddhism through a Scientific Lens]*. Bangkok: Kled Thai.
- Chumsai Na Ayudhya, A. (2012). *Nāothāngsūkhwāmsuk Botrīanhāngchīwitnailōkyukmai [The Path to Happiness: Lessons for Life in the Modern World]* (11th ed.). Bangkok: FreeMind.
- Condon, J. N. (2022). *Mixed Media 1* [Paint]. Judith Nadine Condon. <https://www.judyncondon.com/mixed-media>.
- Dave Miko & Tom Thayer at Eleven Rivington, New York. (2013, February 19). *Mousse Magazine*. <https://www.moussemagazine.it/magazine/dave-miko-tom-thayer-at-eleven-rivington-new-york>.
- Faurschou. (2022, December 4). *ROBERT RAUSCHENBERG: A SUBJECTIVE VIEW AT FAURSCHOU NEW YORK*. Faurschou. <https://www.faurschou.com/journal/rauschenberg-at-faurschou-new-york>.
- Frith Street Gallery. (2021, September 17). *Anna Barriball*. Frith Street Gallery Golden Square. <https://www.frithstreetgallery.com/artists/15-anna-barriball>.

- _____. (2021, September 17). *Anna Barriball combines process-based drawing and sculpture with moving image works to examine the proximity of the tactile, experiential world to intangible and liminal states* [Picture]. Frith Street Gallery Golden Square. <https://www.frithstreetgallery.com/exhibitions/12-anna-barriball-fade>.
- Jeff League. (2015, October 26). *Lombard Contemporary Art*. <http://lombardcontemporaryart.com/artists/league-jeff/bio.html>.
- Jirathutsanakul, S. (2011). *Rû reṭṭxng wad wiḥār bosṭh' cedīy' phuthṭh sṭhāpṭykrm thiṭ* [On Buddhist art and architecture of places of worship in Thailand]. Bangkok: Museum Press.
- League, L. (2015, January 8). *Middle Kingdom* [Paint]. Jeff League. https://jeffleague.photoshelter.com/gallery-image/Encaustic-Photography-Trees-Zen-Trees/G0000r03h_ZFnrxU/I0000fnlt8i29m_M.
- Miko + Thayer. (2024, February 6). *Van Doren Waxter*. <https://vandorenwaxter.com/exhibitions/177-miko-thayer>.
- P.A. Payutto. (1989). *Phcnānukrm phuthṭh ṣāsṇ' [Buddhist Dictionary]*. Maha Chulalongkorn Rajavidyalaya University.
- Phra Paisal, V. (2003). *Phutsātsanāthaināianākhōt Nāonōmlæthāng' ōkchākwikrit* [The future of Thai Buddhism: trends and ways out of the crisis]. Bangkok: Sodsri Saritwong Foundation and Buddhist Network for Buddhism and Thai Society.
- Phra Vajiramedhi, V. (2013). *Wicharæk Wichachīwit* [The first subject: The subject of life]. Bangkok: Pran Publishing.
- Pramchit, L. (2019). *Sāp pā yaśāh' rāb pḥū sūṅ wāy tām hīlak phraphuthṭh ṣāsṇā* [Suitable (Sappaya) for Elderly Person in Buddhism]. *Journal of Prajna Ashram*, 1(1), 1-11.
- Shades 1964 [Picture]. (2014, October 6). *Robert Rauschenberg Foundation*. <https://www.rauschenbergfoundation.org/art/artwork/shades>.
- The Work of Judith Condon in the SAS Gallery. (2021, September 17). *St. Andrew's-Sewanee*. <https://www.sasweb.org/about/news/details/~board/news/post/the-work-of-judith-condon-in-the-sas-gallery>.